

REFERAT FRA SPELFAGLIG SAMLING

30. TIL 31. OKTOBER

ØVINGSHOTELLET, OSLO

INNHALDSFORTEGNELSE

Kort oppsummering av seminaret	s. 3
Deltagerliste	s. 5
Hovedseminar – dag I	s. 7
Hovedseminar – dag II	s. 9
Tre parallellseminarer	s. 11

Norsk teaterråd overtok forvaltningsansvaret for statens tilskudd til historiske spel og friluftsspel – dette har åpnet spellandskapet, ikke bare for teaterrådet, men også for spelene. Et helt nytt tiltak var å invitere alle landets spel til nasjonalt spelseminar, i faglig samarbeid med Nettverket for historiske spel.

Med over 50 påmeldte og 29 spel representert var det duket for to arbeidsomme og faglig tettpakkede dager i Oslo.

Vi begynte "mykt" med kunstnerisk innslag og vakker sang fra "Det brinner en eld" fra spelet eller musikkteateret på Røros.

Arnulf Haga, fra Nord-Trøndelag, er regissør, spelentusiast og av de i landet som har mest erfaring med og kunnskap om spel. Vi var så heldige at han kom til seminaret vårt og holdt et flammende og utfordrende kickoff-foredrag om amatørkultur, dugnadsånd, entusiasme og lokal identitet. Etter dette var vi klare for å gå løs på resten av programmet!

Generalsekretæren i Norsk teaterråd, Christin Sund, innledet om "Statlig spelpolitikk og lokalt kulturliv" og "Ulike aktuelle tilskuddsordninger" – temaer som kan virke litt kjedelige, men som er helt nødvendig og høyt aktuelle for alle spel i landet vårt. Christin Sund understreket at spelene må ta i bruk **kulturloven** i sitt møte med lokale og regionale kulturpolitikere og kulturbyråkrater – denne loven lovfester kommunenes og fylkeskommunenes kulturansvar!

Spelene har tidligere etterlyst å bli bedre kjent med hverandre og hverandres erfaringer. Derfor la vi opp til å dele forsamlingen opp i tre parallellseminarer. Alle de tre seminarene skulle diskutere hvem er vi, hvorfor arrangerer vi spel og for hvem og hva skjer i frivillighetsapparatet i nedgangstider og ved konflikter. Deretter skulle gruppene diskutere ulike problemstillinger og utfordringer knyttet til overskriftene "Amatørkultur og de profesjonelle skuespillerne", "Frivillighetsapparatet og dugnadsånd" og "Hvordan komme i gang og hvordan drive videre".

Gruppene diskuterte ivrig, så det ble en utfordrende jobb for studentene som skal referere og utarbeide et oppsummeringsdokument fra parallellseminarene!

Spelseminarets dag II var tettpakket med temaer. Først ut var Hans Petter Thøgersen, produsent for Stenbrottet. Han snakket om avtaleverk og rettigheter, både når det gjelder det kunstneriske og det økonomiske. Viktige spørsmål som alle landets spel må forholde seg til – kunnskap om og innsikt i dette er helt essensielt.

Alle landets spel er avhengige av støtte fra lokale aktører – både hva gjelder pengestøtte og andre ting som kan bidra i speloppsetningen. Til å snakke om dette hadde vi invitert Morten Hagevik, tidligere daglig leder i Norsk musikkråd og Bølgen kulturhus i Larvik. Han har, spesielt gjennom jobben i Bølgen kulturhus, opparbeidet seg en bred kompetanse på hvordan engasjere lokale sponsorer. Han ga gode tips, tips som førte til lokalt engasjement i Larvik – nå gjelder det bare at spelene tar med seg tipsene hjem til eget lokalsamfunn.

Markedsføring og hvordan få kommunene engasjert i kulturaktiviteter er også viktige temaer for spelene. Ivar Christiansen fra Maridalsspillet innledet. Han har erfaring med markedsføring, informasjon, nye medier og lokale kulturarrangement.

En siste utfordring som ble diskutert på teaterrådets første spelsamling var forsikringsordninger som er aktuelle for spel og andre kulturaktiviteter. Mange av landets spel har ikke et bevisst forhold til forsikringer. Forsamlingen ba teaterrådet jobbe videre med dette temaet.

Seminaret ble avsluttet med "årsmøte" i nettverket for historiske spel. Styret ble gjenvalgt – med Nils Graftås (Elden) som leder, Gro Langeland (Skansespillet), Terje Havrøy (AOF Norge), Oddvar Isene (tidligere Siljan) og Ronny Fagereng (Maridalsspillet).

Takk alle sammen for et vellykket seminar – vi gleder oss til neste års samling!

Av Christin Sund, generalsekretær i Norsk teaterråd

**DELTAGERLISTE
SPELSEMINAR 30. TIL 31. OKTOBER 2009**

Spel	Navn
Spillene på Gjøvik gård	Bjørn Rognstad
Fritjovspelet	Anne Randi Farnes Kari Bolstad
Underwegs med Ibsen Maridalsspillet	Endre Skjåk Stine Frøystadvåg Anne-Lise Larsen
Limaspillet Ole Bull-spelet	Jorun MH Skryseth Kristoffer Foldøy Rune Solberg
Fru Guri fra Edøy	Endre Skar
Steigen Sagaspill	Nicolette van der Reep Anita Nilsen
Maren dømt til døden Kinnaspelet Den siste viking Engler i gata Sarah, Jamskjegge si trælkinne	Lene Serine Strøm Odd Stubhaug Aud Rokseth Thor Rummelhoff Sturla Leth-Olsen Ragna Leth-Olsen Vidar Hoff Lillian Vik
Nabo eller fiende Losnaspelet	Jorun Engen Rolf Losnegård
Trond og Tyra på Trondenes	Ellen Eliseussen
Jembyrden	Elisabeth Dahl
Nes lenseteater	Kristin Lyhmann
Trua & Saltet	Aud Kristine Horseng
Korsvikaspelet	Ragna Ingeborg Wien
Stiklestadspelet	Per Steinar Raaen
Elden	Kari Kluge
Harald Hårfagre	Solveig Nessa
Ransfjordspelet/Oppland teaterråd	Knut A. Hanstad
Evjuspelet 2010	Jorid Vale

St. Hallvard spillet	Håvard Benjamin Rype
Mostraspelet	Johan Kristian Nesse
Sør-Trøndelag teaterverksted	Egil Johansen
<u>Nettverket historiske spel:</u>	
Styret - AOF Norge	Terje Havrøy
Styret - Skansespillet	Gro Langeland
Styret - Siljan	Oddvar Isene
Teaterrådet	Christin Sund
Teaterrådet	Rune Lundby
Innleder	Morten Hagevik
Innleder	Hans Petter Thøgersen
Innleder	Arnulf Haga

Hovedseminar - dag I

11.30 Åpning

Fagsamlingen åpnet med et innslag fra musikkspillet Elden, der rollefigurene Kalle og Ellen, kledd i riktige kostymer, sang om kjærlighet, savn og drømmer som blir knust, da Kalle har fått brev, innkalling til krig, Armfeldts hærtog i Norge. Nils Graftås, prosjektleder for Elden, fortalte fra handlingen i stykket.

Generalsekretær i Norsk teaterråd, Christin Sund, ønsket velkommen til deltakerne, og orienterte om forvaltningsansvaret for tilskuddmidlene for spelene, som nå var overført til Norsk teaterråd fra Norsk kulturråd. Ordningen var gjort gjeldende fra og med 2009. Styreleder i Nettverket Historiske Spel, Nils Graftås, orienterte om samarbeidet som var etablert mellom nettverket og Teaterrådet.

Deretter ble det en kort presentasjon av deltakerne. 29 spel var direkte representert på fagsamlingen første dagen. Noen spel hadde flere deltakere. Dessuten var AOF Norge og Sør-Trøndelag teaterverksted representerte.

12.00 Kickoff-foredrag

Arnulf Haga, som har over 40 år bak seg som dramaturg og instruktør, holdt et inspirerende foredrag om kulturfenomenet friluftsspel og historiske spel, om organiseringen, profesjonaliseringen, egenarten, stoltheten, identiteten, kampen om kulturkronene, kampen om publikum, og kampen mot værgudene. Han delte ut både ros og ris, stilte mange spørsmål – og gav svar på noen.

- Norge er et land med flest teater på bygdene. Vi som tror på friluftsteateret må flagge det mye tøffere. Hvorfor har vi spela? For enkelt å si at det er sabla artig. Men når det gjaller i fjella, da er det en annen opplevelse enn i teatersalene. Spela gir aktørene en egen stolthet av å tilhøre sitt eget sted. – Vi må tørre å flagge dette identitetsbehovet inn i en kulturpolitisk sammenheng, og ikke gå med lua i handa. Friluftsteater må behandles særskilt, her skal også naturen spille med – ofte er det også en kamp med værgudene. Noen mener vi har for mye friluftsteater, snart ett spel i hver bygd – hva er de redde for, distriktenes monopol på kulturpolitisk tenkning?

- Vi må heile tida jobbe med organisasjonsutvikling, finne ut hva vi kan gjøre sammen. Noen er flinke til noe, andre til noe annet. Finn rette person! Hent inn de som kan dette. Noen proffe skal lede det. Teater må lages av teaterfolk. Men der ute finnes mange sementerte oppfatninger, som hindrer utviklingen i dag. Musea drives av mange sidrumpa tenkere.

Men Haga viste til flere eksempel på spelarrangører, også museer, som på tross av motkrefter, hadde greid å sikre det organisatoriske, og jobbet på en god måte. Gode eksempel til etterfølgelse. Det er viktig med god forståelse av bakgrunns materialet, som ligger i botn. For å sikre at det organisatoriske går sin gang, er det viktig med en produksjonsleder/produsent som handler profesjonelt.

- Uansett må vi ha det artig, men vi må tørre å stille krav. Amatører skal ikke ha betalt. Det er frivillig, og det er et privilegium å få bli med. Ungene har godt av det i tankelivet sitt. Skolen er misunnelig. Bygg på entusiasmen – mitt prosjekt er det viktigste i verden! Hva er kunst hvis du ikke har et ensemble du kan jobbe sammen med? Alle profesjonelle har glede og utbytte av å være med. Men eierrollen til produktet er viktig.

- Fjernsynsteateret har overtatt farsen. Konkurransen er større, og folk mer kresne. Ikke tro de kommer for å se spelet uansett. Det er ikke farlig å tenke kvalitet. Vi kan ikke bare sitte i sofaen og drikke rødvin, og kose oss.
- Markedsføring er viktig. Presenter produktet /prosjektet ut til publikum, til annonsører og sponsorer. Tenk fram mot det budsjettet vi ønsker. Vi trenger sterk organisasjon, og god presentasjon!
- Vi ser en økt profesjonalisering, som nettverket kan bidra med enda mer. Det blir interessant å se hvordan det kan være mulig å holde denne organisasjonen oppe.

13.00 Tilskuddsordninger

Generalsekretær Christin Sund orienterte om Teaterrådet sin rolle, og endringene i tilskuddsordningene til historiske spel og friluftsspel. Forvalterrollen for tilskuddsordningen til spel ble svært overraskende overført fra Norsk kulturråd til Norsk teaterråd fra og med 2009. Det var en bra økning av tilskuddet fra 2008 til 2009, og i statsbudsjettet for 2010, er det foreslått en økning på 300 000 kr. til 3,3 mill. kroner. Men søknadsmassen 2009 utgjorde over 14 mill.

Regjeringens målsetting er at i 2014 skal 1 % av statsbudsjettet gå til kulturformål. Innenfor dette skal det frivillige kulturlivet styrkes. Teaterfestivaler, spel og friluftsteater er en del av dette bildet. Økte bevilgninger skal bidra til å øke den totale kulturinnsatsen i landet, og mellom annet ta vare på den norske kulturarven. Gjennom økte kommunale budsjetter og den nye kulturloven fra 2007, skal det gi stabile rammevilkår til kulturlivet også i distriktene. Det er viktig med lokal forankring av kulturloven i kommuner og bydelsutvalg. På nettstedet til Norsk kulturforum, www.noku.no, finnes mye informasjon om kulturlovens intensjon og bruk.

Christin Sund orienterte også om Norsk teaterråd sin organisasjon og de 15 medlemsorganisasjonene som var knyttet til rådet. I tillegg har Teaterrådet 7 fylkesråd/fylkeskontakter som ivaretar medlemsorganisasjonen lokalt. Teaterrådet har nå 4 faste stillinger, og en prosjektstilling knyttet til "Dramas", en søkbar database over teatermanuskripter på Internett. Der ligger nå 5000 titler som kan lånes ut, og er nå Norges nasjonale manusbibliotek.

Norsk teaterråd gir også ut fagtidsskriftet "Sceneliv", som kommer med 4 nummer i året.

Men den viktigste oppgaven er forvaltning av flere tilskuddsordninger til teatervirksomhet i Norge, m.a. Spelfondet, Frifond Teater, Scenetekstfondet.

Hun minnet til sist om Teaterdagene som planlegges våren 2011.

14. 15 Innledning til parallellseminar

Etter pausen ble deltakerne delt inn i 3 parallellseminar, om amatørkultur, dugnadsånd og lokal identitet

Referent Oddvar Isene

Hovedseminar - dag 2

Avtaleverk og rettigheter – kunstnerisk og økonomisk v/innleder Hans Petter Thøgersen, produsent for Stenbrottet.

Thøgersen orienterte om eierstruktur og hvordan arbeidet var fordelt i deres organisasjon. Den er organisert som et AS og eierne består av representanter fra 19 forskjellige lag og organisasjoner. Kunstnerisk motor er Kultuværste', mens Hvaler kulturarv er arenaeier og står for dugnadsarbeid på området og Hvaler B&U stiller med foreldredugnad.

Stenhoggem AS har et styre på 7 personer, under dem er det opprettet et arbeidsutvalg og videre en produksjonsleder. Oppbyggingen videre ble presentert i et produksjonskart. Produksjonsleder(produsent) er ansvarlig for framdrifta. "Ingen produsent – ingen jobb til noen".

Formaliteter (avtaler og rettigheter) i Stenbrottet

1. Selskapsformaliteter.
2. Arrangement.
  - Leiekontrakt
  - Midlertidig brukstillatelse i forbindelse med regulert område
  - Arrangementstillatelse
  - Skjenkebevilling/tillatelse fra Mattilsynet
3. Forsikringer
  - Ansvarsforsikring for publikum og medvirkende
  - Yrkesskadeforsikring
4. Avtaler
  - Rettigheter (vedr TV-opptak og PR-saker)
  - Avtaler med ansvarlige funksjoner
  - Impliserte
  - Frivillige

Avtaler (også) på produsentens premisser, ikke (bare) omvendt.

* * *

Lokale sponsorer – hvorfor er de med og hva kan vi tilby – hva er de interessert i? v/innleder Morten Hagevik, tidligere leder for Bølgen Kulturhus i Larvik og daglig leder i Norsk musikkråd.

Hvordan få sponsorer som er lite interessert og hvor pengene sitter langt inne til å si "klart vi skal være med." Næringslivet, sponsoren må ha en drøm, et ønske om å være med.

- Vi må delta på næringslivets arenaer(næringslivsforeningen)
- Oppsøke forhandlere
- Tenke utradisjonelt

Hva er vi gode på? Hva er det som beriker, begeistrer og berører?

Vi er gode på historiefortelling og engasjement. Vi må skape en nærhet og relasjon til sponsoren, gjerne sitere ham, gjøre ham stolt av å være med. Skape forventninger, informere hele tiden, engasjere. Kunnskap; la ham få vite noe som ikke alle vet.

Hva er kultur: "En ladestasjon fra vugge til grav."

- Lage en kick-off , både lokalt og nasjonalt
- Skape en "snakkis"
- Samarbeid med ulike aktører
- Dryppe fra programmet, holde publikum varmt
- Styr oppslagene selv. Presenter gode historier og by på deg selv

Sjekk markedet. Hva trenger vi penger til? Lag en historie. Viktig å pleie – gi av deg selv. Vi bør ha et bevisst forhold til hvem som skal drive sponsorarbeid og hvordan.

- Profil(ekstremt viktig)
- Finne de beste folkene (posisjon ikke så viktig)
- Ulike nivå
- Humor!!

Dette handler om identitet.

For nærmere informasjon om innlegget kontakt: morten.hagevik@me.com

* * *

To temaer til diskusjon

Forsamlingen diskuterte deretter to aktuelle temaer for spel – markedsføring og forsikringsordninger.

Sentralt når det gjaldt markedsføring og kontakt med kommunen og fylkeskommunen var at kommunens engasjement lett bortfalt hvis forutsetningene som fremkom i markedsføringen ble avveket underveis, som for eksempel endringer i tidsplan.

Forsikringsordninger – hvordan forsikre et spel:

Her er det mye uklarheter. Nettverket, i samarbeid med teaterrådet undersøker nærmere med bransjen om de ulike forsikringene. Norsk Amatørteaterforbund har en forsikringsordning som gjelder for sine medlemmer.

Referent Aud Rokseth

Tre parallellseminarer

Seminargruppe I – Amatørkultur og de profesjonelle skuespillerne

Profesjonalisering – av hva og for hvem?

- Å kun jobbe på frivillig basis er mulig til et visst punkt. Skal vi konkurrere for størst publikum må vi holde et profesjonelt nivå.
- De profesjonelle bidrar til å heve nivået blant amatører og de virker som trekkplaster.
- De profesjonelle bør være der for å dele kunnskap og heve nivået. Hvis motivet er for å fremme seg selv blir dette feil.
- En representant forteller at laget har hatt en blanding mellom profesjonelle og amatører siden 1954. Senere har det vært en gradvis økning profesjonelle aktører både på og bak scenen. Apparatet rundt er spesielt profesjonalisert. Vi merker en tendens fra amatørsiden at de i utkanten (som koret og orkesteret) føler press om profesjonalisering.
- En annen representant forteller at hele deres orkester er betalte musikere, noe som er en stor økonomisk belastning. Det er ikke noe de ønsker, men komponist og dirigent bestemmer dette. De tilpasser seg kravene for å heve musikerne i miljøet.
- "All den helvetes musikken har ødelagt alt!"
- Dersom man skal heve nivået må man tørre å samarbeide med de profesjonelle. Instruktøren er helt sentral her. Når det gjelder skuespillerne bør man velge vedkomne ut i fra om personen passer til roller eller ikke, ikke fordi personen er profesjonell.
- En undersøkelse viser at publikum legger mindre vekt på *hvem* som spiller.
- Et lag har hyret en skuespiller fra Himmelblå for å bruke vedkommende i pressesammenheng. Aftenposten dekket saken og skrev mer om spelet enn skuespilleren. Det viste seg å være lønnsomt å hyre en profilert skuespiller.
- De fleste representantene som opererer med profesjonelle skuespillere, mener at det bør være maks tre profesjonelle på scenen.
- De profesjonelle skaper en eksepsjonell stemning i ensemblet. De hever nivået blant amatørerne samtidig som amatørskuespillerne syns det er stas.
- Det er viktig at publikum og utenforstående tenker at utførelsen er noe ikke hvem som helst kan gjøre.
- Nils Ole Ofte Bro blir blant annet brukt som god reklame. Samtidig er det uvisst hvor stor effekt dette har hatt. Det bør foretas spørreundersøkelser for å få rede på hva som får publikum til å se spelet.

Hva betyr de profesjonelle skuespillerne for spelet?

- Ambisjonsnivået avgjør hvor mange profesjonelle man skal hyre inn.
- Vurderer de å trekke inn flere profesjonelle?
- Vi lever i en tid hvor det stadig kreves større profesjonalisering pga media. Spesielt fra TV.
- Arrangørene av "Siste viking" har seks profesjonelle aktører. Dette gjør helheten bedre.
- Er det ikke et paradoks at en amatørforestilling må ha profesjonelle til å arrangere?

- Om en organisasjon begynner å ha et par profesjonelle aktører, blir det som å "hoppe etter virkula" om man ønsker å gå tilbake til amatører året etter. Mister vi den amatørkulturen?
- Det bør ikke komme inn for mange profesjonelle her. Den lokale forankringen blir borte hvis for mange profesjonelle (eksterne) aktører rekrutteres.
- Vi må oppføre oss pragmatisk, hele infrastrukturen kan bli ødelagt hvis for mange profesjonelle blir tatt inn. Men ønsker man for eksempel Mikkel Gaup fordi han passer inn i rollen, kan man få i både pose og sekk. (Høyere inntekt, kunnskap, pressdekning)
- Instruktørene må svelge kameler. Spesielt innen scenografi finnes det mange gode unge aktører.
- En representant forteller om deres spel som ikke har noen glede av profesjonelle da de ikke har noen ledende roller. De ønsker å heve nivået, og må endre spillet for at profesjonelle kan flettes inn i oppsetningen.
- Det har vært tilfeller hvor profesjonelle har fått svært små roller. Senere har en amatør gjort en like god jobb.
- En representant forteller om utsolgte forestillinger uansett om profesjonelle har vært med eller ikke.
- I lokalsamfunnet drar de fleste for å se "nabo Kari", men profesjonelle må til for å trekke et større publikum utenfor lokalsamfunnet.
- For å få pressdekning må kjendislisten være nokså høy.
- En representant forteller at det stilles store krav til sosial kompetanse. Om man ikke fungerer sosialt i miljøet etter teppefall, spiller det ingen rolle om man er profesjonell eller amatør- man blir kastet ut.

Hvilke andre profesjonelle aktører brukes? Organisasjonsapparatet og profesjonalisering.

- Profesjonalisering starter med konkurranse. Publikum forventer deretter mer og mer, noe som fører til at profesjonalisering blir nødvendig.
- Viktig med profesjonelle instruktører og produsenter.
- Noen steder er det viktigere med lokal kunnskap enn profesjonalitet.
- Ordstyrer: Profesjonell instruktør, lyd og lys er ofte nødvendig i store oppsetninger.
- Musikerne er ofte lønnet, men ikke skuespillerne.
- Scenografer.
- Inspisienten er svært viktig for å holde stand i resten av produksjonen og er ofte profesjonell.
- Organisasjon og utvikling. Styret bør holde seminar. Hva slags produksjonsmodell bør en organisasjon følge i oppbyggingsfasen? Man bør gi seg selv muligheten til å heve seg selv.
- Profesjonalisering har ringvirkninger i den grad at profesjonaliserer man i et ledd, må et annet ledd profesjonaliseres osv.
- Å levere bestilling av kostymer er en form for profesjonalisering.
- Kontrakt er en del av profesjonaliseringen.
- Mange skuespillere har ikke managere, men det blir mer og mer utbredt. Manageren sin oppgave er å "suge penger" ut av en. Da er det viktig å ha klart et visst beløp en er villig å betale skuespilleren, og stå på sitt.
- Da en oppsetning måtte avlyses, kunne laget fortsette som tidligere siden kontrakter ikke var skrevet. Det er heller viktig å inkludere i kontrakten at store forandringer kan skje, istedenfor å unnlate å skrive kontrakter i det hele tatt.

- En oppsetning hadde, på grunn av muligheten for sykdom, hatt en skuespiller til å lære hovedrollen. Skuespilleren fikk spille en av fem forestillinger. Da lar man følelsene styre, mener en representant. Dette er positivt for miljøet, men ikke for forestillingen. Det setter et stort press på skuespilleren som er step-in.

Skjæringspunktet amatør og ulønnet/amatør med godtgjøring/profesjonell og lønnet i organisasjonsapparatet

- Et lag har ved overskudd gitt stipend til ungdommer som har vært instruktørassistenter og skuespillere med de ledende rollene. Dette blir en slags lønn hvor det blir vanskelig å skille mellom de frivillige og de profesjonelle.
- Det kan være mulig å se på prosessen før forestillinger som et slags kurs. Dette er en belønning i seg selv.

Hvordan "løfte" amatørskuespillerne?

- En representant forteller at laget bekymrer seg over profesjonaliseringen. Blir det for mye fokus på de profesjonelle?
- I et lokalt spel har mange unge vært med siden de var små. De har vokst opp til rollen og kan fungere mye bedre enn en eksternt profesjonell skuespiller.
- Røros: Dette er tredje året med profesjonelle. Neste år skal vi kanskje bytte ut én profesjonell med en amatør. Da må vi omarbeide manuset slik at den amatøreren ikke faller gjennom. Vi bytter tilbake for forandringens skyld, ikke på grunn av økonomien.
- På Hitra er det et blomstrende ungdomsnettverk med så dyktige ungdommer at de delvis kan drive på egenhånd.
- NISS (Nordisk institutt for scene og studio) har mange unge studenter som er innstilt og forberedt på hardt arbeid. Her kan det være mulig å rekruttere inspisienter.
- En representant forteller om positiv opplevelse av å ha rekruttert skuespillere fra musikk- dans og dramalinjen på videregående skole. Der finnes det mange talenter som er lidenskapelig opptatt av kunsten.

Oppsummering seminargruppe 1 .

- Hvor mange profesjonelle aktører skal bidra i amatørkulturen? De hever generelt nivået blant amatørerne.
- Lønn
- Gjennomtenkte kontrakter

Seminargruppe 2 – Frivillighetsapparatet – Dugnadsånd

Hvem er vi som driver med spel, hvorfor arrangerer vi spel og for hvem arrangerer vi det?

- Vi som driver med spel er lekne og halvgale. Vi er ingen homogen gruppe, her fins alle typer folk i alle aldre.
- Å drive med spel er både pedagogisk og skaper samhørighet i lokalmiljøet.

Hva skjer med frivillighetsapparatet i nedgangstider og ved konflikter – forebyggende tiltak?

- Et par av lagene hadde opplevd at amatørskuespillere ble mobbet. Konflikten ble i det ene tilfellet løst ved at regissøren grep inn.
- Konflikter kan også oppstå hvis amatører og de som får betalt blir forskjellsbehandlet. Det er viktig å fokusere på samhörighet og positivitet. Fremheve viktigheten av alle funksjonene i spelet.
- Det kan også oppstå konflikter mellom ansatte og produksjonen. Det er derfor viktig å kontraktfeste engasjementet.
- En representant peker på at det er viktig å ikke gi "fiksere" for stort ansvar. Noen personer tar på seg for mange oppgaver og bryter sammen. Det er derfor viktig å kvalitetssikre alle ledd, slik at de som er engasjerte ikke tar på seg for mye og må overta oppgavene til andre. Det er viktig å se de som sliter seg ut og hjelpe dem.
- En annen representant uttrykte bekymring for hva som vil skje hvis man må "slanke produksjonen" i nedgangstider. En del av de andre hadde opplevd slike situasjoner og meddelte at mens noen blir fornærmet og snur ryggen til, hadde de fleste stor forståelse selv om rollene deres kanskje ble kuttet. Det er viktig å gi klar beskjed om at spelet skal komprimeres. Ved å være åpen og vise respekt løser situasjonen seg som regel på en god måte. Det er viktig med likebehandling i alle ledd. Det ble vektlagt at man ikke måtte være redd for endring. Spelet skal utvikle seg. En representant fortalte at de skiftet regissør verdt tredje år for å ha en kontinuitet i utviklingen.

Profesjonalisering – av hva og for hvem?

- Det ble lagt vekt på at det var viktig med profesjonelle krefter i nøkkelposisjoner. Som profesjonelle instruktører, regissører, tekniske leder, produksjonsledere osv. Her er det imidlertid svært forskjellige praksiser hos de ulike lagene. Det ble pekt på at når profesjonelle har disse nøkkelposisjonene, er det viktig at de arbeider sammen med frivillige som kan lære av prosessene. Det er viktig med samarbeidet og dynamikken mellom amatører og profesjonelle.
- En representant la vekt på at en ikke skulle engasjere profesjonelle skuespillere for å ha en pedagogisk rolle, men for å gi spelet en god kunstnerisk effekt.
- Profesjonelle skuespillere kan bidra til engasjement, løfte teatermiljøet og det kan være kjempe fint for amatører å spille mot dem.
- Noen mente også at lærevillige amatører kunne profesjonaliseres gjennom å få dem inn i det lokale teateret.
- Det ble stilt spørsmål om hvor grensen for profesjonalisering gikk. Ansettelsene tærer på økonomi og budsjett, samtidig som den lokale forankringen kan overses. Det blir også vanskeligere å belønne de små rollene. Det er viktig å være pedagogisk å legge vekt på å takke amatørerne, da det er de som gjøre slike spel mulig.
- Spelene i seg selv blir også profesjonalisert ettersom arrangørene får mer erfaring. Å arrangere slike spel gir en læringskurve.
- Det er viktig at produsenten er lokalt forankret og at det er personen med denne stillingen som bestemmer graden av profesjonalisering.

Hvordan rekrutterer frivillige?

- Mange lokallag rekrutterer frivillige til scenen gjennom å arrangere auditions.
- Noen bruker annonser i lokalavisene.
- Opprette facebookgrupper.
- Verve elever på skolebesøk.
- Det ble pekt på at et tett samarbeid med lokale teaterlag bidro til rekruttering, både funksjonærer og skuespillere.
- Mange opplever at det er vanskeligere å rekruttere til apparatet rundt og bak scenen. Her er det for eksempel noen som har gått til lokale idrettslag for å få tak i folk til diverse oppgaver. Disse tar ofte betalt.
- Et lag har hatt suksess med å sende ut brev til deltagerne fra året før for å be dem melde seg opp på nytt. Dette er også positivt for å skape kontinuitet i gruppa.
- Et annet lag hadde en positiv utvikling når de gjorde registreringen nettbasert med en utløpsfrist. De som meldte seg på følte seg mer formelt registrert, noe som kanskje forhindret at folk trakk seg.
- En representant peker på at det er viktig å ikke "springe" etter statister og skiller mellom amatører og frivillige. Hvis man ikke påtvinger folk statistrollen får man folk som oppsøker rollene og er genuint interesserte.
- Et lag har holdt på i 25 år. De pekte på viktigheten av å ha med barn. Barna som var med på spel for 25 år siden sender nå sine egne barn for å delta. Det er imidlertid viktig at foreldrene tar ansvar, det kan ikke være lagets rolle å passe på barna.
- Prøve å legge ut nyheter på websidene hele året for PR.

Hvem er de frivillige og hvorfor er de med?

- De frivillige er folk som er villige til å gjøre en innsats gratis for å få til et arrangement. Det er derfor viktig å løfte arrangementet til et nivå hvor folk synes det er viktig for lokalsamfunnet og føler at de "ikke kan gå glipp av det".
- De frivillige på scenen er ofte amatørskuespillere.

Belønningsordninger – pleie av frivillighetsapparatet?

- Det er viktig å vise takknemlighet overfor de frivillige, også de som gjør en liten innsats, og løfte dem frem. Det er altfor lett å bare fokusere på de som er aktiv i hele prosessen. Det er de mange frivillige og amatørerne som gjør arrangementene mulige.
- Det er en belønning i seg selv hvis deltagerne føler at det gir dem noe å være med.
- De fleste lokallagene arrangerer flere fester i løpet av en øvingsperiode.
- Premierefest.
- Et lag har dannet en trivselsgruppe som består av tre frivillige med et budsjett på 40 000 kr som skal arrangere diverse hyggeligheter for å skape velvære.
- Gratis mat på øvelser.
- Rabattkort på lokale butikker og restauranter.

- Mange deler ut gratisbilletter til de frivillige som belønning. Flere pekte imidlertid på at dette kunne skape økonomiske vanskeligheter da de er avhenging av inntektene billettsalgene gir. Noen praktiserer også en gjestelisteordning.
- Et lokallag premierer frivillige etter hvor mange år de har engasjert seg. På premiefesten applauderes det for folk som for eksempel har vært med i 5, 10, 15 eller 20 år. Det utdeles også ulike symbolske gaver.

Oppsummering seminargruppe 2.

- Profesjonelle/amatører – profesjonelle bør ha nøkkelfunksjoner, men de frivillige må likevel inkluderes.
- Tydelighet ved belønning.
- Få de frivillige til å føle seg verdsatt.

Seminargruppe 3 – Hvordan komme i gang- hvordan drive videre

Hvem er vi som driver med spel, hvorfor arrangerer vi spel og for hvem arrangerer vi?

- Vi startet med en presentasjon i gruppen der alle presenterte seg selv, hvor de kom fra, budsjett, finansiering, målgruppe og antall aktive.
- Hvem driver: Lokalhistorikere, engasjerte folk, ildsjeler
- Vi arrangerer spel fordi: Det som kjenner historiske spel er: noe har skjedd der spelet blir arrangert; en hendelse, myte og lignende. Det er altså ikke tilfeldig hva som blir spilt, det er noe som er knyttet til stedet.
- Det blir gjerne leid inn en profesjonell til å skrive manus.
- Historiske spel aktualiserer lokalhistorien ved å bruke lokale hendelser, myter, historiske personers historier osv. i spel. Dette gir en identitet til lokalbefolkningen.
- Vi markerer store begivenheter som tusenårsskiftet, 100års jubileum for unionsoppløsningen i år 2005.
- Vi spiller for: lokalbefolkningen, turister og dersom spelet blir kjent kommer det flere folk fra andre steder.
- Det primære målet med de lokale spelene er identitetsbygging hos lokalbefolkningen. Det er viktig å sette fokus på hva som har skjedd der de bor og dermed engasjere lokalbefolkningen. For eksempel kan bygdehistorier være toneangivende for nasjonale bevegelser, og da er det viktig at lokalbefolkningen.
- Vi arrangerer spel for forskjellige målgrupper, noen for barn og unge, andre for voksne og noen for alle aldre. Noen spel er relevant for undervisning i skoler, og klasser blir invitert til å se spelet.

Hva skjer med frivillig-apparatet i nedgangstider og ved konflikter – forebyggende tiltak?

- Stelle godt med de frivillige. De menneskelige ressursene er det viktigste vi har.
- Vi er avhengige av de frivillige, amatørerne, og vi må få dem til å føle eierskap og skape tilhørighet. Det handler om de små belønningene og at de får følelsen av at det er en viktig del for lokalsamfunnet der den lokale identiteten er sterk og samlet.

- Det er viktig å ta vare på amatørerne; stell godt med dem, gi dem mat og menneskelig medfølelse. Noen kommer rett fra jobb og skole, og setter stor pris på å få litt mat før de starter på øvingene.
- Et lag har alle øvingene på den arenaen spelet skal fremføres. Dette er for at de lettere skal leve seg inn i spelet de er med på.
- Ungdom er opptatt av at de skal ha noe for det de gjør. De må heller kjenne på at de får noe for være med på noe som frivillig. For mange vil følelsen av at de får være med på å skape noe være belønning nok.
- Å jobbe med profesjonelle gjør det attraktivt, og det kan føles som en belønning. Barn og unge synes for eksempel at det er stor stas å jobbe med profesjonelle skuespillere. En profesjonell regissør gjør at de unge får en følelse av å bli "sett" når de blir rettleidet på det skal gjøre på scenen.
- Det er viktig å finne på ting i lag, å få del i det sosiale utenom øvinger og spelet.
- Grensen mellom de som får betalt og de som ikke får betalt kan ofte synes å være syltynn. Det er da viktig å sette en klar grense på at de som er utdannet er de som får betalt. For det er forskjell på profesjonelle og amatører. Det må være klar grense mellom det, men begge grupper må stelles godt med.
- Et forslag var å lage en attest de frivillige kunne få. Vi snakker da om en generell beskrivelse de kan ta med videre.
- I et spel der det bare blir brukt amatørskuespillere vil det økonomiske overskuddet bli større, og vi kan da gi belønninger til de frivillige.
- Et lokallag samarbeider med en folkehøgskole som har teaterlinje. Når de er med på spel får de det som godkjent kortkurs.
- Det er alltid et spørsmål om å bruke profesjonelle i et spel. Det kan for eksempel være skuespiller, regissør, scenograf eller forfatter til å skrive manus eller musikkansvarlig. Kjente folk vil gi mer PR og økt billettinntekter.

Samarbeid med kommunen, fylkeskommunen, lokalt næringsliv og andre.

- Bygg kontaktnett.
- Vi kan søke om midler fra kommunen, fylkeskommunen og forskjellige fond.
- Det er stor forskjell fra kommune til kommune hvor mye de støtter. Når vi skal starte et spel må vi være på offensiven i forhold til politikere, skape allianser og innflytelse til å få midler til spelet inn på budsjettet til kommunen og fylkeskommunen.
- En kan søke støtte fra Norsk Kulturråd, frifond, det lokale næringslivet og lignende. Å få inn det lokale næringslivet er nyttig i forhold til at de får større interesse og en følelse av eierskap i forhold til spelet, og det er da større sannsynlighet at de vil være med å støtte på andre områder også.

Økonomi.

- Det er viktig å planlegge økonomien.
- Har gjerne en finansiell investor i bunn. Det er viktig med god markedsføring som fører til økte billettinntekter.
- Forhåndssalg av billetter er en fordel. Billettservice er en aktør noen av lagene hadde hatt et godt samarbeid med.
- Dersom en går med underskudd er det viktig å jobbe med det. Be om utsettelse på tilbakebetaling osv.

- Risiko: så lenge styret ikke med viten og vilje gjør feil, er det ingen som kommer etter deg.
- Det blir anbefalt å få inn en profesjonell markedsfører og regnskapssjef.

Organisering.

- Klar og tydelig organisasjon med kontrakt.
- Det er viktig å ha klare grenser på hvem som gjør hva og at alle er beviste sitt ansvarsområde.
- Skriv arbeidsavtale.
- Skriv kontrakt på manus. Da kan ikke regissør gjøre endringer i manus før det er godkjent av manusforfatter.
- Vær tydelig på organisering og ha klare avtaler.
- Hvordan man organiserer er subjektivt, men det som er viktig er organisering med kommuner og fylkeskommuner osv.
- Et lag har struktur der styremedlemmene er plukket fra et høyt nivå i næringslivet. De er momsregistrert, ryddig økonomi og kasserer.
- Et annet lag er strukturert som AS med tre hovedeiere, generalforsamling og det som hører med. En kan ikke søke frifond når organisasjonen er AS.
- I 2008 var det positivt å være stiftelse i forhold til frifond og fylkesråd. Dette er i dag mer problematisk.
- Det beste er å etablere seg som en ideell forening, altså en forening der formålet ikke er basert på økonomiske interesser.
- Et lag er ikke organisert ennå og er redd for at andre aktører har andre interesser og tanker enn der laget allerede har. Alt må trekke i samme retning slik at det ikke skaper en interessekonflikt.

Oppsummering seminargruppe 3.

- Stelle godt med de frivillige; de menneskelige ressursene er de viktigste.
- Bygge kontaktnett
- Klar og tydelig organisasjon med kontrakt

Referenter: Veronika Hansen, Kristine Fatland Pedersen og Karoline Kvellestad Isaksen